[1] **והילכתא כרב ושמואל לחומרא.** [2]ומצריך מזוזה לתרוייהו דס"ל כרבי יוסי: **לול הפתוח מן הבית לעלייה.** זהו דרכן יא[3] תרוצה בתמצע העלייה ועולין לה מן הבית במעלות ועושין ד' מחיצות סביב המעלות למטה כדי שלא ירד אדם מן העלייה לבית כי אם ברשות בעליה ועושין פתח במחיצות וכן עושין בני עליה ד' מחיצות סביב התרוצה למעלה ובהן פתח: **אם יש לו כ' פתחים.** אחד בבית ואחד בעלייה כדפירשתי: **אע"ג דרגיל באחד.** מייריסו טפי דהא דאמרן לעיל [לג.] הלך אחר הרגיל ה"מ כגון תרי בתי ורגיל באחד בטילה אידך לגביה אבל תלתא לגבי חד לא בטלי. ל"א מתשובת הגאונים [4]הלך אחר הרגיל [5] סהיה רגיל שבני אדם רגילים לצאת ולבא בו ולמעוטי פתחא דרבי [שם] שאינו עשוי אלא לו לבדו ולאיתויי פתחא דרב הונא [שם] שהיה רגיל אף לאחריס אבל ב' פתחים או ג' לאחד אחד וכולן נעשו לצילתא כל בני הבית שהיו מרובין ומשמיש [6] אחד באחד [7] תדיר והוצרכו לו פתחים הרבה כולן חייבין במזוזה ואף על פי [8] שנתמעט תשמיש [9] ואינן צריכין עכשיו לכולן אלא לאחד מהן: **דאקרנא.** בקרן זוית של בית: **והא אין לה פצימין.** מזוזות אלא ראשי הכתלים: **עדי.** הרי. כלומר אלו ראשי הכתלים הן הן פצימין: **פצים אחד.** שהיה הפתח אצל הזוית ולית הפתח הוא הזוית ואין אלו כלום [10] ואין לו פצים אלא אף שקוגר בו: **כר"מ.** מפרש לקמן דמחייב מזוזה לבית שאין לו אלא פצים אחד: **מאי היא.** מנלן דמיימין: **כיאתך מן הימין.** דרך ימין לביאה: **דרך ביאתך**[11] . לביאה ולא ליציאה: **מימין בבוא אינ בית ה'.** כשהיה אדם נכנס לפתח עזרה מזרחי והולך למערב ה"ל אותו אדון מימין שהיה נתון אצל קיר לפוני של [12] מזבח מימין בבוא אצל המזבח אלמא דרך ימין הוא ביאה. וכל דבר הנתון דרך ביאה צריך ליתנו מימין: **מיעט הכתוב למזוזה** [13] . שאם אין בו אלא פצים אחד חייב: **שאין הלמוד לומר שפי.** דמיעטו מזוזות שפיס: [14] **לכן הביבה.** ונכתב לה ספר [15] (דברים כד): **ולהלן הביבה.** וכתבת על האבנים [16]: ספר כריתות נוהג לדורות. כתיבת אבנים הוצאת שעה היתה: [17] **שנאמר לכן כו'.** כלומר וצריך ליכתוב בדיו בין במזוזות בין בגבו כמו שנאמר [18] מפיו יקרא אלי וגו' כלומר מהאי קרא נפקא דספר בדיו בעינן: **רחמנא אמר על מזוזות.** דמשמע [19] כתבם [20] על הסף ממש ולא בגוברת: **בתיבה תמה.** ואין [21] כתיבה תמה על העצים ואבנים אלא בסכין על האבנים דהויא כתיבה תמה: **והדר ליקבעה.** לאחר שכיפה כתיבה תמה והדר על המזוזות:

[1] מאי טעמא דרבנן [2]מזוזות כתיב מ"ט דר' מאיר דתניא מזוזות שומע אני מיעוט מזוזות שתים כשהוא אומר [3]מזוזות בפרשה שניה שאין תלמוד לומר הוי ריבוי אחר ריבוי ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט מעטו הכתוב למזוזה [5] אחת דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר אינו צריך כשהוא אומר [4]על המשקוף ועל שתי המזוזות שאין ת"ל שתי מה ת"ל שתי זה בנה אב כל מקום שנאמר מזוזות אינו אלא אחת עד שיפרט לך הכתוב שתים ת"ר וכתבתם יכול יכתבנה על האבנים נאמר כאן כתיבה ונאמר להלן כתיבה מה להלן על הספר אף כאן [6]על הספר או כלך לדרך זו נאמר כאן כתיבה ונאמר להלן כתיבה מה להלן על האבנים אף כאן על האבנים נראה למי דומה דנין כתיבה הנוהגת לדורות מכתיבה הנוהגת לדורות ואין דנין כתיבה הנוהגת לדורות מכתיבה שאינה נוהגת לדורות וכמו שנאמר להלן [7]ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי רחמנא אמר על מזוזות ואת אמרת גילף כתיבה כתיבה אמר קרא [2]וכתבתם [8]כתיבה תמה והדר על המזוזות ומאחר דכתיב [וכתבתם] האי גזירה שוה למה לי אי לאו גזירה שוה [9] הוה אמינא ליכתבא אאבנא וליקבעה אסיפא קמ"ל: ארבע פרשיות שבתפילין מעכבות זו את זו ואפילו כתב אחד מעכבן: פשיטא אמר רב יהודה אמר רב לא [10]נצרכא אלא [11]לקוצו של יו"ד והא נמי פשיטא לא נצרכא אלא לאידך דרב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב [12]כל אות שאין גויל מוקף לה מארבע רוחותיה פסולה: ת"ר

אדעתא דגינה הוא דעבידא אביי ורבא עבדי כרבה ורב יוסף ורב אשי עביד כרב ושמואל לחומרא [6] והילכתא [8]כרב ושמואל לחומרא **איתמר לול** [3] פתוח מן הבית לעלייה אמר רב הונא אם [2]יש לו פתח אחד חייב במזוזה אחת אם יש לו ב' פתחין חייב בשתי מזוזות אמר רב פפא [3]שמע מינה מדרב הונא האי אינדרונא דאית ליה ארבעה באבי חייב בארבע מזוזות פשיטא לא צריכא אף על גב [4] דרגיל בחד אמר אמימר האי פיתחא דאקרנא חייב במזוזה אמר ליה רב אשי לאמימר והא לית [7] ליה פצימין א"ל עדי פצימי רב [6]פפא איקלע לבי מר שמואל חזא ההוא פיתחא דלא הוה ליה אלא פצים אחד משמאלא ועבידא ליה מזוזה א"ל כמאן כר"מ אימר דאמר ר"מ מימין משמאל מי אמר מאי היא דתניא ביתך ביאתך מן הימין אתה אומר מן הימין או אינו אלא משמאל ת"ל ביתך מאי תלמודא אמר רבה [7]דרך [8]ביאתך מן הימין דכי עקר אינש כרעיה דימינא עקר[9] [10] רב שמואל בר אחא קמיה דרב פפא משמיה דרבא בר עולא אמר מהכא [1]ויקח יהוידע הכהן ארון אחד ויקב חור בדלתו ויתן אותו אצל המזבח מימין בבוא איש בית ה' ונתנו שמה הכהנים שומרי הסף את כל הכסף המובא בית ה' מאי דתניא בית שאין לו אלא פצים אחד ר"מ מחייב במזוזה וחכמים מ"ר **כשהוא** אומר מזוזות בפרשה שניה שאין ת"ל. משמע קלא דכתיבי מזוזות מלא בב' ווי"ן ולא מזוזה מסר דהא רבי ישמעאל אית ליה יש אם למקורת ברים סהבדרין (דף ד:) גבי לטטפת ומיהו אין ראיה מזה דה"ל אשכחן ר"ע דאית ליה יש אם למקרא בההיא דלטוטפת ובפרק כל שעה (פסחים דף לו.) אית ליה יש אם למקורת (פסחים דף ו): **נאמר** כאן כתיבה ונאמר להלן כתיבה. ופירש בקונטרס גבי גט דכתיב וכתב לה ספר כריתות וקשיא דהא תנן (גיטין דף יט.) על עלה של זית ועל קרן של פרה כותבין [בא] ודקאמר ספר לספירת דברים וגרסה לפרש דדרש מכתיבה דפרשת סוטה [בב] אי מכתיבה דמשנה תורה שהמלך כותב דכתיב (דברים יז) וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר והיינו עוהג לדורות ואם תאמר אדרבה גילף מגט וי"ל דמזוזה וס"ת חובת דורות ומצות [בג]. מ"ר: **כמה** שנאמר להלן כו'. פירש בקונטרס כלומר ולריכה ליכתב בדיו בין מזוזה בין גט כמה שנאמר להלן ותימה גדולה פירושו דהא מכשירין גט בסיקרא ובסם (גיטין דף יט.). מ"ר:

וכתבתם אמר קרא כתיבה תמה והדר על מזוזות. צריך הוא לדרשה דכתיבה תמה דלא מצינו למימר אמר קרא וכתבתם והדר על מזוזות דה"ל [6] כתיבה דהתם וכתבת על האבנים ולא אמרינן וכתבת והדר על האבנים אלא מכתיבה תמה דרש כדפירש הקונטרס דכתיבה תמה לא שייכא על האבנים לפי שאינה מתקיימת. מ"ר:

לטוטפת

[1] תיבות והילכתא כרב ושמואל לחומרא נמחק: [2] לול הפתוח: [3] דרגיל בחד מן הבית: [4] הלך אחר הרגיל ה"מ כגון תרי בתי ורגיל בחד בטילה אידך לגביה אבל תלתא לגבי חד לא בטלי. קשה והיכא שמעינן להא ממילתא דרב הונא הא רב הונא לא איירי אלא בפתח אחד למעלה ואחד למטה זה לפני זה ושניהן רגילים שהכל נכנסים וויצאים בזה ופי' הר"ם דרב הונא איירי בשני פתחים זה אצל זה ואחד רגיל יותר מחבירו. תו"ח: [5] והא לית לה פצימין א"ל עדי פצימין: [6] דימינא עקר ברישא: [7] וחכמים פוטרין מ"מ דר"מ דתניא שומע אני כו' והשאר נמחק: [8] למזוזה. דברי רבי ישמעאל רבי א) יצחק אומר א"צ: [9] הו"א ליכתבא אאבנא וקשה להר"ם אכתי תיקשי לן רחמנא אמר על מזוזות ואת אמרת גזירה שוה כיון דאמרינן דעל האבן נמי יש כתיבה תמה ע"י חקיקה ולמה ליה למימר הכי אלא לימא אי לאו גזירה שוה הו"א ליקבעה אסיפא דביתא ונראה לומר דודאי משמע ליה דאסיפא דביתא לא מצי לאמן ידיו ולכתוב כתיבה תמה במחובר לבית ואין עוד לקיים על מזוזות וע"כ והדר על מזוזות דאיכא כתיבה אחת תלושה דאיכא כתיבה תמה ואח"כ לקבעו אמזוזות לכך אצטריך גזירה שוה דספר. ת"ח. לשון תוס' מהר"ם ואמר מורי דמשמע ליה דאין לכתוב כתיבה תמה אלא א"כ נוטל האבן לפניו [בסכין] דאז הוא הופכה לכל צד שירצה ומתקן האות לרצונו אבל על הסף אי אפשר לקיים קרא בדכתיב וכתבתם על מזוזות ממש ואי לאו גזירה שוה הו"א: [10] לקוצו של יו"ד עיין רשב"א סי' תריי"א: [11] כאן מה"ד אדעתא דגינה. לשומרה והס"ד ומה"ד לחומרא. ומצריכי לתרוייהו מזוזה הס"ד: [12] זהו דרכן. בנוין ארובה: [13] תיבות שהיה רגיל נמחק: [14] ואע"פ שנתמעטה: [15] דרך ביאתך. דרך הילוכך הס"ד ומה"ד דכי עקר אינש כו' אלמא ימין בעינא מדאפקיה רחמנא בלשון

[1] ויקח יהוידע הכהן ארון אחד ויקב חור בדלתו ויתן אותו אצל המזבח מימין בבוא איש בית ה' ונתנו שמה הכהנים שומרי הסף את כל הכסף המובא בית ה' מאי דתניא בית שאין לו אלא פצים אחד ר"מ מחייב במזוזה וחכמים אומרים אינו חייב אלא אם יש לו ב' פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ג' פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ד' פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ה' פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ו' פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ז' פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ח' פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ט' פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו י' פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו י"א פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו י"ב פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו י"ג פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו י"ד פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ט"ו פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ט"ז פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו י"ז פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו י"ח פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו י"ט פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו כ' פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו כ"א פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו כ"ב פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו כ"ג פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו כ"ד פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו כ"ה פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו כ"ו פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו כ"ז פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו כ"ח פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו כ"ט פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ל' פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ל"א פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ל"ב פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ל"ג פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ל"ד פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ל"ה פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ל"ו פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ל"ז פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ל"ח פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו ל"ט פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו מ' פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו מ"א פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו מ"ב פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו מ"ג פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו מ"ד פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו מ"ה פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו מ"ו פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו מ"ז פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו מ"ח פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו מ"ט פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו נ' פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו נ"א פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו נ"ב פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו נ"ג פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו נ"ד פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו נ"ה פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו נ"ו פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו נ"ז פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו נ"ח פתחים ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אם יש לו נ"ט

לטטפת לטטפת לטוטפת. נשמע והיה אם שמוע כתיב לטוטפת בוהיה כי יביאך כתיב ולטוטפת בספרים מדויקים אבל בין פ״ש לתי״ו לא כתיב וי״ו ותימה היכי משמע תרי ומי הוה אמרינן גורעין ומוסיפין ודורשין ניחא אבל לא אשכחן אלא בתחילת תיבה וכסוף תיבה בפ׳ שני דזבחים (דף כה. וע״ש) גבי ולקח מדם הפר דדרשינן דם מהפר יקבלנו וכן ונתתה את נחלתו לשארו דדרשינן בפרק י״ג (ב״ב דף קיא:) ונתתה נחלה שארו לו ומפרש ר״ת דוי״ו קמא דולטוטפת מוקמינן בסוף כאילו כתיב לטוטפות כלשכתן בפ׳ הזהב (ב״מ דף נד:) [1] שקליה לוי״ו דויסף ה״ל תמישיתו והשתא מוקמינן ליה באמצע תיבה והוה ליה חמישיתו ומוקמינן ליה במקום יו״ד באמצע תיבה וק׳ לפי׳ דפריך בתר הכי א״ה גבי הקדש נמי דכתב ויסף חמישית כו׳ ומשני דכי שקלת לוי״ו דויסף ה״ל תמישיתו והשתא לוקמיה באמצע תיבה ליהוי חמישיות הילכך נראה דבשום פעם לא מוקמינן ליה אלא בסוף תיבה כלל הני שהכאתי [2]. מ״ר:

לטוטפת. נראה [3] לשון טוטפת הוא הראש אבל המצח כמו טוטפת וסרבילים דפרק במה אשה (שבת ד׳ נ:). דהיינו כלילה שמקפת כל המצח ל״ג נקראו טוטפות על שם שהם בראש בין העינים לשון הבטה כמו (מגילה דף יד:) שפיל ואזיל בר אוזא ועיניהי מטייפין וכן לין לשון הבטה על שם שהוא למעלה מבין שתי ריסי עיניו ותפילין נראה לשון ויהום כמו (סנהדרין דף מד.) ויפלל שעשה פלילות עם קונו על שם שהם עדות והומהה שהשם נקרא עליו ויראים ממנו [4] כגון דאמרינן לקמן (דף לה:) וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך וגו׳ אלו תפילין שבראש. מ״ר: **טט** בכתפי שתים. להאי תנא לא אמרינן דלגבי י״ב בתים [5] דמסתבר ליה שכתוב הכל [6] בספוק אחד דלא אשכחן בתורה אלא בהזכרו תפילין אלא בד׳ פרשיות יש גורסין טוט ומפרשין כי האי דאמרינן במו״ק (דף טז.) טוט אסר טוט שרי גבי שמתא היינו שני ת״ח אוסרין וב׳ אחרים יכולין להתיר ואין נראה דתרי לאו ב״ד הוא אלא בתקיעת שופר אייר דאמר התם בתרגעה מאה שיפורי שמתיה ברק למרוח אפיק שיפורא ושמתיה. [7] מ״ר: **ושוין** שנותן חוט או משיחה בין כל **אחת.** היינו דוקא בכתובות בעור אחד אבל בד׳ עורות לא ויש נוהגין אפי׳ בד׳ עורות. מ״ר: **והקורא** קורא בסדרן. פירש בקונטרס כסדר שהן כתובין בתורה מוקדם מאוחר הילכך הא דקתני לעיל קדש והיה כי יביאך מיימין מימינו של קורא קאמר והשתא כשהוא קורא כדרכו מימינו לשמאלו נמצא קורא קורא כסידרן וקשה לר״ת דאמאי פלגינהו שקורא [8] שמיהן הראשונות מימין וכל האחרונות משמאל היה לו לומר ראשונה מימין וכל אחרות משמאל או איפכא דג׳ ראשונות מימין ורביעית משמאל כמו גבי נר מערבי דפרק שתי הלחם (לקמן דף לח:) דיליף דגרות של מנורה מזרח ומערב מונחים מדכתיב נגר מערבי לפני ה׳ מכלל דכולהו נגר לפני ה׳ ולא אמרינן חצי הנרות לפני ה׳ וחצי האחר לאו לפני ה׳ [9] הוי שמע מינה מונחות ואחריה והיה אם שמוע מבפנים ויעשה השתא מה שחלקו וכן פירש רבינו חננאל [10] בסנהדרין (דף פט.) כל בית החיצון שאינו רואה את האויר פסול [11] כגון קדש ושמע וכן רב האי גאון והיה מניח סימן הויות להדדי פי׳ והיה כי יביאך והיה אם שמוע פנימיות זו אבל זו וכן בתשובת הגאונים שכתב ה״ר יוסף טוב עלם והאי דקאמר הקורא קורא כסדרן לאו כמו שפירש בקונטרס כסדר שכתובות בתורה אלא מפרש ר״ת דהוא סיום הברייתא דכילד סדרן וקאמר בתפילין מימינו לשמאלו דהיינו קדש והיה כי יביאך והיה אם שמוע שמע ואפילו לא יהא מן ברייתא אין קשה כלום ובמכילתא משמע כפירוש הקונטרס בפרשת והיה כי יביאך דקתני התם בד׳ מקומות מזכיר פרשת תפילין קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע מלמד אמרו מצות תפילין אבל פרשיות כו׳ והדר קתני כותבן כסדרן ואם כתבן אבל שנאבד בכתיבה דכתיבה הסופר קאמר אבל אין קונעין בתפילין כסדר זה ואין נראה כלל [12] ונשימוה רבא [13] תיקון התפילין משמע בפירוש הקונטרס וז״ל ומשו׳ פרשתא דקדש מימין בנתיבא קמא ופרשתא דבסמוך ליה [14] בנתיבא תניינא והיה כי יביאך ופרשתא דשמע בשלישית ופרשה דוהיה אם שמוע ברביעית. מ״ר:

לטטפת לטוטפת [1] [ד׳]ד׳ אלבעות ומניחין אותו ליישב על הדפוס ווטלין את הדפוס ועשיה בתים מאליהן: **ואם כתבן בעור אחד.** שעשה עור אחד וכתבו בו ד׳ פרשיות והניחן בד׳ בתים של עור אחד כמה שפירשנו: **ונריך שיהא ריוח.** בין הפרשיות כשיכתבם (ס״ח) שנאחר שכתבן בעור אחד יתחוך מלמעלה העור כמין ד׳ אלבעות [2] ויניחן בד׳ בתים [3] ויהיה מדובק למטה עור אחד כדי שתהא פרשה אחת בבית אחד: **ביניהם.** בתוך הד׳ בתים של עור האחד: **שנותן חוט או משיחה בין.** כל בית ובית: **ואם אין חריצן.** החריץ בין כל בית ובית [4] אם אינו ניכר מבחוץ פסולה כגון אם עשה מחילות הבתים מבפנים ואין חריץ ניכר מבחוץ: **כותבה על עור אחד.** כל הארבע פרשיות: **בד׳ עורות.** בד׳ אגרות: **ונריך לדבק.** את הד׳ אגרות ביחד בתפירה או בדבק שקורין גלו״ד: **אוה.** סימן: **והיה לך לאות.** אפי׳ לך לא יהא אלא אות אחת כדי הוו בפנים ד׳ אגרות שאינם דבוקות ונתונות בבית אחד לאחריהם שאין רואין אלא חילון [5] משובו [6] אות אחת אבל לך המשמש בהן ויניכר [7] ממנו של ד׳ אגרות כל אחת לבדה הוו ג׳ אותות: **אינו נריך.** לדבק: **יהודה ברבי.** יהודה החכם: **ויש לו כ׳** [8] (זוגות) תפילין של ראש. התעשין בד׳ בתים: **שעולה עור על אחת מהן.** על הד׳ בתים מכסה עור אחד ונראין בבית אחד: **ומניחה.** בידו אע״פ שאין מדובקות בפניה: **מסוך דבריו של רבי יוסי.** נשמע שחזר בו רבי יהודה ואין נריך לדבק [9]: תפילין של ראש חמורה קדושתה שרובו של שדי [10] נעשה (בקשר) בשל ראש שי״ן לא״ת אבל בשל זרוע אין [11] אלא יו״ד שים שם לצועה קטנה כשיעור רחב אצבע ובסוף [12] ראשה מעט כמין יו״ד ועוד כתיב וראו כל עמי וגו׳ [13] ותניא ר״א הגדול אומר אלו תפילין שבראש [14] (לקמן לה:): **עתיקתא.** שכבר נקשרו בראש אסור להורידן ונעשות של יד: **ונמאן דאמר.** בסנהדרין בפרק נגמר הדין (דף מז:): **הזמנה מילתא היא.** ומשזמנה לצורך הראש אין ראוי לשנותה לשל יד [15]: **כגון דאתני עליה מעיקרא.** [16] נשל יד אי נריך להם: **כילד סדרן.** סדר הנתמן: **כאן מימין של קורא כאן מימינו של מניח.** כשהקורא עומד כנגד מניח הוי ימינו של זה לשמאל של זה: **והקורא קורא כסדרן.** כסדר שהן כתובין בתורה מוקדם מוקדם ומאוחר מאוחר הילכך הא דקתני לעיל קדש והיה כי יביאך מימין מימינו של קורא קאמר כדרכו מימינו [17] לשמאלו ומצא קורא כסדרן והא דתנא איפכא דמשמע קדש והיה כי יביאך משמאל אמניח קאמר דהוא ימין של קורא: **החליף.** יח״ם: כדמפרש: גויישא

לטטפת לטוטפת הרי כאן ד׳. מכאן [1] שכותב ד׳ פרשיות בד׳ בתים: **טט בכתפי שתים.** באותו מקום קורין לשתים טט: **על ד׳ עורות.** [2] ד׳ אתיכות קלף ויניחנה בד׳ בתים של ד׳ אתיכות קלף: **בד׳ בתים בעור אחד.** שמפשיטין עגל קטן [3][ולוקחים אתיכת עור] ומניחין אותו בדפוס שיש בו כמין [4] [ד׳]ד׳ אלבעות ומניחין אותו ליישב על הדפוס ווטלין את הדפוס ועשיה בתים מאליהן: **ואם כתבן בעור אחד.** שעשה עור אחד וכתבו בו ד׳ פרשיות והניחן בד׳ בתים של עור אחד כמה שפירשנו: **ונריך שיהא ריוח.** בין הפרשיות כשיכתבם (ס״ח) שנאחר שכתבן בעור אחד יתחוך מלמעלה העור כמין ד׳ אלבעות [5] ויניחן בד׳ בתים [6] ויהיה מדובק למטה עור אחד כדי שתהא פרשה אחת בבית אחד: **ביניהם.** בתוך הד׳ בתים של עור האחד: **שנותן חוט או משיחה בין.** כל בית ובית: **ואם אין חריצן.** החריץ בין כל בית ובית [7] אם אינו ניכר מבחוץ פסולה כגון אם עשה מחילות הבתים מבפנים ואין חריץ ניכר מבחוץ: **כותבה על עור אחד.** כל הארבע פרשיות: **בד׳ עורות.** בד׳ אגרות: **ונריך לדבק.** את הד׳ אגרות ביחד בתפירה או בדבק שקורין גלו״ד: **אוה.** סימן: **והיה לך לאות.** אפי׳ לך לא יהא אלא אות אחת כדי הוו בפנים ד׳ אגרות שאינם דבוקות ונתונות בבית אחד לאחריהם שאין רואין אלא חילון [8] משובו [9] אות אחת אבל לך המשמש בהן ויניכר [10] ממנו של ד׳ אגרות כל אחת לבדה הוו ג׳ אותות: **אינו נריך.** לדבק: **יהודה ברבי.** יהודה החכם: **ויש לו כ׳** [11] (זוגות) תפילין של ראש. התעשין בד׳ בתים: **שעולה עור על אחת מהן.** על הד׳ בתים מכסה עור אחד ונראין בבית אחד: **ומניחה.** בידו אע״פ שאין מדובקות בפניה: **מסוך דבריו של רבי יוסי.** נשמע שחזר בו רבי יהודה ואין נריך לדבק [12]: תפילין של ראש חמורה קדושתה שרובו של שדי [13] נעשה (בקשר) בשל ראש שי״ן לא״ת אבל בשל זרוע אין [14] אלא יו״ד שים שם לצועה קטנה כשיעור רחב אצבע ובסוף [15] ראשה מעט כמין יו״ד ועוד כתיב וראו כל עמי וגו׳ [16] ותניא ר״א הגדול אומר אלו תפילין שבראש [17] (לקמן לה:): **עתיקתא.** שכבר נקשרו בראש אסור להורידן ונעשות של יד: **ונמאן דאמר.** בסנהדרין בפרק נגמר הדין (דף מז:): **הזמנה מילתא היא.** ומשזמנה לצורך הראש אין ראוי לשנותה לשל יד [18]: **כגון דאתני עליה מעיקרא.** [19] נשל יד אי נריך להם: **כילד סדרן.** סדר הנתמן: **כאן מימין של קורא כאן מימינו של מניח.** כשהקורא עומד כנגד מניח הוי ימינו של זה לשמאל של זה: **והקורא קורא כסדרן.** כסדר שהן כתובין בתורה מוקדם מוקדם ומאוחר מאוחר הילכך הא דקתני לעיל קדש והיה כי יביאך מימין מימינו של קורא קאמר דהשתא כשהוא קורא כדרכו מימינו [20] לשמאלו ומצא קורא כסדרן והא דתנא איפכא דמשמע קדש והיה כי יביאך משמאל אמניח קאמר דהוא ימין של קורא: **החליף.** יח״ם: כדמפרש: גויישא

[1] ומפרש ר״ת קדש והיה כי יביאך מימין של קורא ומשמאל של קורא הוי שמע מבחוץ ואחריה והיה אם שמוע מבפנים ויעשה השתא מה שחלקו וכן פירש רבינו חננאל [2] בסנהדרין (דף פט.) כל בית החיצון שאינו רואה את האויר פסול [3] כגון קדש ושמע וכן רב האי גאון והיה מניח סימן הויות להדדי פי׳ והיה כי יביאך והיה אם שמוע פנימיות זו אבל זו וכן בתשובת הגאונים שכתב ה״ר יוסף טוב עלם והאי דקאמר הקורא קורא כסדרן לאו כמו שפירש בקונטרס כסדר שכתובות בתורה אלא מפרש ר״ת דהוא סיום הברייתא דכילד סדרן וקאמר בתפילין מימינו לשמאלו דהיינו קדש והיה כי יביאך והיה אם שמוע שמע ואפילו לא יהא מן ברייתא אין קשה כלום ובמכילתא משמע כפירוש הקונטרס בפרשת והיה כי יביאך דקתני התם בד׳ מקומות מזכיר פרשת תפילין קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע מלמד אמרו מצות תפילין אבל פרשיות כו׳ והדר קתני כותבן כסדרן ואם כתבן שנאבד בכתיבה דכתיבה הסופר קאמר אבל אין קונעין בתפילין כסדר זה ואין נראה כלל [4] (ה) ונשימוה רבא [5] תיקון התפילין משמע בפירוש הקונטרס וז״ל ומשו׳ פרשתא דקדש מימין בנתיבא קמא ופרשתא דבסמוך ליה [6] בנתיבא תניינא והיה כי יביאך ופרשתא דשמע בשלישית ופרשה דוהיה אם שמוע ברביעית. מ״ר: מיתורא

עין משפט נר מצוה

קסו א מיי׳ פ״ג מהל׳ תפילין הל״ח [וס״ע ה״ו] סמג עשין כב טור״ע או״ח סימן לב סעיף ג [וסעיף לא מז]: ב [טוש״ע או״ח סימן לב סעיף מז]:

ג [מיי׳ פ״ג מהלכות תפילין הלכה יא טור״ע או״ח סימן לב סעיף מז]:

קסח ד ה ו מיי׳ פ״ג מהל׳ תפילין הל׳ י״ז סמג עשין כב טור״ע או״ח סימן מב סעי׳ ג:

קסט ז מיי׳ שם הל׳ ה סמג שם טוש״ע או״ח סי׳ לד סעי׳ ג:

שיטה מקובצת

[1] פת באפריקי שתים וב׳ פת (פי׳ דחד לטטפת לגופא ונשאר שנים לדרשה עיין תוס׳ סנהדרין דף ד) דהוו להו באפריקי ד׳ וטט באפריקי לאו כלום הוא ועי״ל כל מקום שפירש לנו הכתוב במקום אחד מגין ונישנית פעמים או שלש אין לנו להרבות בהכי המנין ככל דבר שנאמרה ונישנית לא נישנית אלא מפני דבר שנתחדש בה:

[2] כותבן על ד׳ עורות ומניחן בד׳ בתים בעור אחד וכן הלכה: [3] ואם כתבן בעור אחד והניחן בד׳ בתים. כגון שחלק למטה ומחוברים קצת למעלה והניח מה שנחלק מלמטה בד׳ בתים:

[4] ושוין כו׳ יש מפרשים על הקלף אחר שנכרך כל פרשה ופרשה לבדה כורך עליה חוט או משיחה ריש מפרשים אחר שנתפרו שמעביר חוט של התפירה בין כל בית ובית: [5] ואם אין חריצן כו׳ פרש״י כגון אם עשה מחיצת הבתים מבפנים כו׳ וקשה להבין איך אפשר שנעשו מבפנים המחיצות ואין החריץ ניכר מבחוץ אם לא העביר עור עליהם:

[6] כיצד סדרן. סדר רש״י פסול לר״ת וסדר ר״ת פסול לרש״י ויש מניחין שני זוגות כדי לצאת ידי שניהם ויש אומרים לפיכך טוב לברך על של יד ולהניח של ראש בלא ברכה ונעם לדבר דמסתמא בשל יד לא פליגי ורבינו ברוך אמר דכי היכא דפליגי בשל ראש פליגי נמי בשל יד ואע״ג דבכתיבה לא פליגי אפ״ה נראה דלר״ת כותב בתחלה קדש ואח״כ והיה כי יביאך ומניח מקום חלק לכתוב והיה אם שמוע כדי לכתוב תחילה שמע כסדר הכתוב בתורה ואח״כ חוזר וכותב והיה אם שמוע במקום חלק והיה אם שמוע ובמקום חלק שהניח הנהגו העולם כדברי רש״י: [7] לטוטפת. תלתא קראי כתיבי תרין בק״ש וחד בוהיה כי יביאך תרי חסרים וחד מלא לטטפת לטטפת ולטוטפות הרי תרי. גליון ואינו כן בכל הספרים אלא גורעין ויו של דולטוטפת א): [8] מכאן שכותבין: [9] ד׳ עורות על: [10] כמין ארבע: [11] בשיכתבם ויהיה של עור אחד כדי שתהא פרשה אחת בבית אחת כשיניחם בתוך [הד׳ בתים] והד״א והשאר נמחק: [12] בית ובית. ניכר ותיבות אם אינו נמחק: [13] חיצון. הוי אות ותיבת חשוב נמחק: [14] דרוש אין שם אלא יו״ד כו׳ אצבע. וכפוף ראשה מעט: [15] שבראש הס״ד ומה״ד חדתא שלא נקשרו עדיין בראש מותרים לעשות של יד הס״ד ומה״ד עתיקתא: [16] לשל יד. אשכחה לה כגון דאתני עליה מעיקרא. לשם של יד. דאי אינטריך להם הס״ד והד״א: [17] לשמאלו.

נמצא: [18] כדפרישית הס״ד: [19] ממנו. כמו דאמרינן: [20] כיון דמסתבר ליה כו׳ דלא אשכחן בתורה שהוזכרו תפילין: [כא] ומפרש ר״ת דרך סדר הנחה קדש יביאך שמוע שמע וה״פ כשבא להתחיל לקרות מימין מוצא קדש יביאך וכל הסדר מימין וכשהוא מתחיל משמאל מוצא שמע תחילה ואח״כ שמוע וכל הסדר יביאך קדש והקורא קורא כסדרן האמור בברייתא ראשונה ולפי שתירץ התלמוד כאן מימינו של מניח ולא פירש איזו נעמיד בקורא ואיזו נעמיד במניח לפיכך פי׳ הקורא קורא כסדר של ברייתא ראשונה. תו״ח:

מסורת הש״ס

[1] סנהדרין ד: זבחים לז:, סנהדרין מז: מח., [2] [3] ברכות כב: מגילה כו: [4] [5] [6] [7] [8] [9] [10] [11] [12] [13] [14] [15] [16] [17] [18] [19] [20] [21] [22] [23] [24] [25] [26] [27] [28] [29] [30] [31] [32] [33] [34] [35] [36] [37] [38] [39] [40] [41] [42] [43]

גוייתא לברייתא. (ו) שכתב והיה כי יביאך קודם לקדם דנעשית פנימית מיצוה ה]: **אבל גוייתא לגוייתא.** כגון אם הקדיש שמע להיות כי יביאך: **או ברייתא לברייתא.** כגון והיה אם שמוע ו] בשמאל קדם בימין של מנין: **מיחורא.** גשר. לאחר שנתן האגרות בצמתים ז)דרך הפה הרחב שבצמתים עשויין כעין בתי ידים שקורין גוט"ן ומכניס האגרות דרך הפה ומותנם בצתי האצבעות ומותך מג' הדפנות מכל אחת מעט והד' נשארת ארוכה וכופלה לאותו אורך ומטילה על חודן של ג' הדפנות ומופר חודן של ג' דפנות ח) על רחבו של זה והוא בית מושבו של תפילין וגראה כעין דף של גשר: **מעברתא.** כשנותן הרצועה של תפילין סביב אותו תיתורא יכפל הקלף סביב הרצועה כעין שעושים לפי המכמסים שלא תהא הרצועה קבועה אלא כשהוא רוצה מושכה אילך ואילך ומצריך לאם זה ומקצר לאם זה ולשון מעברתא שמעבירה ומושכה לכל צד שילצה: **שי"ן של תפילין.** לצית ז] מיצוה עושין כמין קמטים דקים בקלף וגראין בו כעין ש"ין: **ולריך שיגיע חריץ.** שבין בית לבית עד מקום הפפר למטה כלומר עד בית מושבו דהיינו תיתורא ח]: **כיון דמינכר.** חריץ למעלה קצת אין צריך להגיע למקום הפפר: **קילפא.** קלף: **ריצועתא.** נקב: **אלא במינן.** של עור ולא של משי ופשתן: **אדומות לא יעשה מפני גנאי.** שמא יאמרו גרדן הוא ומדם חטטיו נצבעו והאדימו הרצועות: **ודבר אחר.** שמא יאמרו אשתו נדה בעל ונצבעו בדם: **של בהמה.** דלאו מ] מינן הוא: **מכפנים.** אפילו לבנות ולא"ר יצחק שחורות מבחוץ: **דמהפכין ליה.** מה שבפנים (ב) בחוץ וגראה האודם: **תפילין מרובעות** י] **בתופרן.** בתפירתן. ישמור את ריבועו שלא ישמוט חוט התפירה יותר מדאי שלא יכווצו ויקצר רחבו שקורין דגרזלי"ר: **ובאלכסונן.** שיהא ריבועו מכוון ארכו כרחבו כדי שיהא להם אותו אלכסון שאמרו חכמים (סוכה דף ח.) כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא ולא יהא ארכו יתר על רחבו שאפי' יש להו זויות פסולין: **תפילתו עגולה.** בית מושב תפילין עגול שאין להם בית בית מושב אלא א] כמין דופן בילה: **מכנה.** יב] שכשיכנס בפתח ויכה ראשו באיסקופה שלא יכנסו התפילין בראשו: **ואין בה מזוה.** דמרובעות הלכה למשה מסיני: **לאמגוזא.** שעור בית מושבם חדוד ביותר אבל עגול כעגול וכטבעת אימא דכשירה שהרי יש להם [בית] ז) מושב: **עבלא.** זהו עור של בתים יג]: **שתים.** שני דפנות בשני בתים: **זה שלא כנגד זה.** כגון שנפסק בית ראשון ובית ג' ואחד שלם ביניהם זה כנגד זה יד] ט)[בתים הסמוכות]. ל"א זה כנגד זה בתוך חוליר חריץ אחד נפסק דופן בית זה ודופן בית שכנגדו זה שלא כנגד זה שנפסק זה באויר אחד וזה באויר אחר שאין קרע רואה את חבירו שהבית מפסיק ביניהן (ג: טו) **לא אמרן.** ב' בתים הסמוכים דפסולים: **בחדפסא.** ונפסקו ולאי עור מקולקל הוא טז]: **דמסלי"ן בשילחא.** כשאותו בעור ומפשט: **והדר חליס.** כשמניחן מוזר וכווץ יח]: **שילחא.** עור כמו (ויקרא ו) והפשיט וישלח כ): יט] (**אף ע"ג דהדר**) **חליס.** לשון חיבור שמחבר הקמט למקומו:

תיתורא דתפילין הלכה למשה מסיני. הוא העור הנכפל למטה שמכסה פי הבתים והוא בית מושבו של תפילין וגראה כעין דף של גשר ומשמע מתוך פירוש הקונטרס שהבתים והתיתורא הכל מעור אחד כ] ואין נוהגין כן. מ"ר:

מעברתא דתפילין. הוא העור הנעשה מכפילות העור שהוכפל למטה לכסות פי הבתים ומכניסים בו הרצועות ונקראת מעברתא על שם שצריך שלא יהו הרצועות קבועות אלא מעבירן ומושכן לכל צד שירצה מאריך לאם זה כא] ומקצר לאם זה ובערוך ערך מעבר פי' מעברתא כב] י) הוא תיתורא וכן בגריס נקראין מעברתא כ) ותיתורא הוא מקום שמכניסין בו הרצועה ונקראת מעברתא דתפילין וגראה דלא פירש הערוך כן בשביל שיהא מעברתא דתפילין ותיתורא דתפילין הכל א' כג] דבגמ' משיב ליה בתרתי אלא משום דמחבר אהדדי משיב לה כחדא וי"מ מעברתא רצועה קטנה שמעבירין למעלה על בית תפילין של יד ואין נראה לפסול משום שאינו רואה כל הבית את האויר חדא דלא שייך אינו רואה האויר בכי האי גוונא אלא כי חבר בית אחרינא תמן ועוד דשמא דבית החיצון שאינו רואה האויר פסול לא שייך אלא בתפילין של ראש ולא בשל יד כמו שיש בתשובות הגאונים ועוד כי הרצועה שותנים על בית הזרוע אינו מכסה כל הבית אלא הבית עצמה מגולה ימין ושמאל א"כ הבית רואה שפיר את האויר לגד המעברתא כד] ולגד כ) שכנגדו. מ"ר:

רש"י של **תפילין הלכה למשה מסיני.** בשל ראש אחיי והעותה מ) אם אין דינו להיות פוסלת דנמצא דאין בית רואה את האויר דלא דמי לטוולה תפלה של ראש ועושה אותה של יד. מ"ר:

שי"ן של **תפילין הלכה למשה מסיני.** כתב בשימושא רבה דתפילין צורה דשי"ן כה] דימינא ג' רישי ודשמאלא ד' רישי ואי אפיך בית לן בה עוד כתוב נ) בו שמניחין על קלף הפרשיות קלף אחד וכורכו בו ושמא בשל יד קאמר אם כתבו בד' עורות כדאמרינן לעיל וגרך לדבק עוד כתוב שם אמר אביי כתביהו אגויל שפיר דמי וכן הלכה וזה א"א דבהדיא אמרינן בפ' המוליח יין (שבת דף עט.) תפילין אגויל מי כתבינן עוד כתוב בתקון תפילין שעושה אותם רחבים ב' אצבעות ואי שבדיעהו טפי שפיר דמי ואי פחות לא מיפסיל בהכי ובריש המולח תפילין (עירובין דף לה.): פירקתי טעם דומיא דצין. מ"ר:

קולמוסא בדיק ליה. וכן הלכה וה"נ אמרינן בהעור והרוטב (חולין דף קיט.) כל נקב שהליו עובר עליו אינו נקב. מ"ר:

רצועות שחורות. יש שעושין בתים של תפילין מקלף לבן ולא בעי' שחורות אלא רצועות. מ"ר:

תפילין מרובעות. יש שאין מרבעין אלא במקום מושבן ושמא צריך הבתים מרובעין של ראש כשאר בעתן דבוקות וכן בית של יד וקלת היה נראה דלא בעי בו מרובעות אלא בתופרן ובאלכסונן כמו שמפרש רב פפא. מ"ר:

פוק

קע א ב מיי' פ"ג מהלכות תפילין הל"א סמג עשין כב טוש"ע או"ח סי' לב סעי' מד:

קעא ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' מב:

קעב ד מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעי' מג:

קעג ה ו מיי' שם הלכה יד סמג שם טוש"ע או"ח סי' לג סעי' ג:

קעד ז ח מיי' שם הלכה ו טוש"ע או"ח סי' לב סעי' לט:

קעה ט מיי' פ"ד שם הלכה ג:

קעו י כ ל מ מיי' פ"ג עשין כב טוש"ע או"ח סי' לג סעי' ו [כז]:

שיטה מקובצת

ו) תיבת קא נמחק: ב) תפילין מרובעות. ס"ה הבתים מרובעים והולך לשמאל א) שפי' דהתיתורא מעור אחד של הבתים עצמן ועוד נראה לפרש שצריך שיהיה גם התפיה מרובעת ויהיה בה דין אלכסון כל אמתא בריבוע כו'. גליון: ג) היכא דמיתלי. ותיבת כי נמחק: ד) חלים עתיקתא. נ"א חלים חדתא ואינך עתיקא: ה) פנימית חיצונה. אי נמי הקדים והיה אם שמוע לשמע דנעשית פנימית חיצונה וחיצונה פנימית: ו) אם שמוע משבאל קדש מימין: ז) לבית החיצונה עושין כו' ונראין בו כמין שין: ח) תיתורא. וי"מ חריץ של קמטין של שין שאין נראה דמסתמא אי אפשר בלאו הכי. תוס': ט) דלאו מינו הוא: י) תפילין מרובעות. הבתים מרובעים הס"ד ומה"ד בתופרן: יא) אלא כעין ביצה הס"ד: יב) שכשיכנוס פתאום בפתח: יג) בתים קיימת. שלא יהיה בה נקב: יד) כנגד זה. שני בתים: טו) תיבות לא אמרן כו' דפסולין נמחק: טז) מקולקל הוא. ל"א מגונה קריעה בחדש יותר מבישן: יז) דמיתלי בשלחא: יח) וכווץ במקומו: יט) תיבות אע"ג דהדר כו' למקומו נמחק: כ) ואין נוהגין כן. ור"י מפרש תיתורא זה עור אחר כפול ואינו מעור הבתים אלא עור אחר הוא וחציו העליון נקוב הוא להוציא הבתים דרך אותו הנקב וחציו השני הוא למטה וחופה פי הבתים מלמטה לפיכך נקרא תיתורא לפי שהוא כעין דף של גשר למטה מהבתים וכן נהגו העולם: כא) ומקצר ראש זה. וי"מ דהו רצועה הנתונה על הבית של יד ומכסה ראש הבית מבחוץ וגם צד ימין וצד שמאל של בית מכוסה בו באותו עור קטן. תוס' אחרות: כב) [מעברתא] דתפילין הוא תיתורא כו' מעברתא. ונקראין תיתורא ובתפילין מקום שמכניסין בו הרצועה נקראת מעברתא: כג) תיבות דבגמ' כו' חשיב להו כחדא ל"ש: כד) ולצד שכנגדו. ואין להוכיח מדקאמר תפילין סתם דמשמע נמי בשל ראש בשין דהא סתמא קאמר שין של תפילין הלכה למשה מסיני: כה) דימינא. של ימין וכן נהגו העולם שין דארבע רישי צד קדיש ותלתא צד שמע מאי טעמא דבעינן שנראה שינין שיש בעור תפילין שני פעמים שדי מאי טעמא ארבע רישי דהוו שין ד' אויר כמו שין של לוחות. תו"ח: כו) מרובעות. והעולם רגילים לעשות הכל מרובעים ואפי' גוף התפילין למעלה מן הבתים. תו"ח:

הגהות הב"ח

(ו) רש"י ד"ה גוייתא לברייתא שנתן והיה כי: (ב) ד"ה דמתהפכין וכו' לחדוך וגראה לאותם הס"ד וא"מ"כ מ"ה בתופרן ותיתוא תפילין מרובעים נמתק: (ג) ד"ה זה שלא כנגד וכו' מפסיק ביניהן הס"ד וא"מ"כ מ"ש בחדתא:

לעזי רש"י

גוט"ן [גא"ן]. כפפות. דגרזלי"ר [דיגרישלי"ר]. לכורך.

מוסף רש"י

תיתורא. לאחר שהכניס האגרות בבתים מקלא כל הבתים לבד עור בית לבשיר מנין אחרון וכופלו למעטה לכסות הבתים וחבו בית מושבו של בתים, תיתורא לשון גשר (התרומה בשם רש"י הובא במחזור ויטרי סי' תקיב). **מעברתא.** היינו מאותו עור הנכפל למעטה עושה בלעטה כפולה חוץ לבתים שמכנים בתוכה הרצועות ומושכות אילך ואילך עוכרת (שם). שי"ן של תפילין. שעשויה מעור המיון עצמו, קומט בו ג' קמטין כמין ש"ן מצדי, והבלי"ת והיו"ד עשוין בקצר שקובר הרצועה אחת לצפון ואחת למזרח כמין ד' ולרוחב קטנה מאד תליה בה ואין בה אלא כפיפה כמין יו"ד וכופלה בעוד לגח ושיא כפופה לעולם (שבת סב. וכעי"ז שבת כח:). **בתפרן ובאלכסונן.** כשהוא תופר בית מושבן צריך ליתר אלא יקלקל ריבועו בתפירה מוט התפירה, וצריך שיהא לבן אלכסון כהלכתו שתהא מרובע אלכסן בחוכה ומלוכן שיהא אלכסן ושני מומשין באלכסון (מגילה כד:).

גוייתא לברייתא וברייתא לגוייתא אבל גוייתא לגוייתא וברייתא לברייתא לית לן בה א"ל רבא מאי שנא גוייתא לברייתא וברייתא לגוייתא דלא דהך דבעי למיחזי אוירא לא קא חזייא והא ו] דלא קא בעי למיחזי אוירא קא חזייא ברייתא לברייתא וגוייתא לגוייתא נמי הך דבעיא למיחזי אוירא דימין קא חזיא אוירא דשמאל ודשמאל קא חזיא אוירא דימין אלא ל"ש ואמר רב חננאל אמר רב א תיתורא דתפילין הלכה למשה מסיני אמר אביי ב מעברתא דתפילין הלכה למשה מסיני ג) ואמר אביי ג' שי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני ד וצריך שיגיע חריץ למקום התפר רב דימי מנהרדעא אמר כיון דמנכר לא צריך ואמר אביי האי קילפא דתפילין צריך למיבדקיה דדילמא אית בה ריעותא ובעינא כתיבה תמה וליכא רב דימי מנהרדעא אמר לא צריך קולמוסא בדיק לה א"ר יצחק ג) רצועות ה שחורות הלכה למשה מסיני מיתיבי תפילין אין קושרין אותן אלא במינן בין ירוקות בין שחורות בין לבנות אדומות לא יעשה מפני גנאי ודבר אחר א"ר יהודה מעשה בתלמידו של ר"ע שהיה קושר תפיליו בלשונות של תכלת ולא אמר לו דבר איפשר אותו צדיק ראה תלמידו ולא מיחה בו אמר לו הן לא ראה אותו ואם ראה אותו לא היה מניחו מעשה בהורקנוס בנו של ר' אליעזר בן הורקנוס שהיה קושר תפיליו בלשונות של ארגמן ולא אמר לו דבר איפשר אותו צדיק ראה בנו ולא מיחה בו אמרו לו הן לא ראה אותו ואם ראה אותו לא היה מניחו קתני מיהא בין ירוקות בין שחורות ובין לבנות לא קשיא כאן מבפנים ו כאן מבחוץ אי מבפנים מאי גנאי ודבר אחר איכא זימנין דמתהפכין ליה ז) תנא ח) תפילין ט מרובעות הלכה למשה מסיני אמר י) רב פפא בתפרן י) ובאלכסונן לימא מסייע ליה העושה יא תפילתו עגולה סכנה ואין בה מצוה אמר רב פפא מתני' דעבידא כי אמגוזא אמר רב הונא תפילין כל זמן שפני טבלא קיימת כשירות רב חסדא אמר יג נפסקו שתים כשירות שלש פסולות אמר רבא הא דאמרת שתים כשירות לא אמרן אלא כ זה שלא כנגד זה אבל זה כנגד זה פסולות וזה כנגד זה נמי לא אמרן אלא בחדתתא ל אבל בעתיקתא לית לן בה אמר ליה אביי לרב יוסף היכי דמיין חדתתא והיכי דמיין עתיקתא אמר ליה כל היכא ג) כי מ מיתלי ביה בשלחא והדר ד) חלים עתיקתא ואידך חדתתא

תיתורא דתפילין הלכה למשה מסיני. הוא העור הנכפל למטה לכסות פי הבתים ומכניסים בו הרצועות ונקראת מעברתא על שם שצריך שלא יהו הרצועות קבועות אלא מעבירן ומושכן לכל צד שירצה מאריך לאם זה כא] ומקצר לאם זה ובערוך ערך מעבר פי' מעברתא כב] י) הוא תיתורא וכן בגריס נקראין מעברתא כ) ותיתורא הוא מקום שמכניסין בו הרצועה ונקראת מעברתא דתפילין וגראה דלא פירש הערוך כן בשביל שיהא מעברתא דתפילין ותיתורא דתפילין הכל א' כג] דבגמ' משיב ליה בתרתי אלא משום דמחבר אהדדי משיב לה כחדא וי"מ מעברתא רצועה קטנה שמעבירין למעלה על בית תפילין של יד ואין נראה לפסול משום שאינו רואה כל הבית את האויר חדא דלא שייך אינו רואה האויר בכי האי גוונא אלא כי חבר בית אחרינא תמן ועוד דשמא דבית החיצון שאינו רואה האויר פסול לא שייך אלא בתפילין של ראש ולא בשל יד כמו שיש בתשובות הגאונים ועוד כי הרצועה שותנים על בית הזרוע אינו מכסה כל הבית אלא הבית עצמה מגולה ימין ושמאל א"כ הבית רואה שפיר את האויר לגד המעברתא כד] ולגד כ) שכנגדו. מ"ר:

רש"י של **תפילין הלכה למשה מסיני.** בשל ראש אחיי והעותה מ) אם אין דינו להיות פוסלת דנמצא דאין בית רואה את האויר דלא דמי לטוולה תפלה של ראש ועושה אותה של יד. מ"ר:

שי"ן של **תפילין הלכה למשה מסיני.** כתב בשימושא רבה דתפילין צורה דשי"ן כה] דימינא ג' רישי ודשמאלא ד' רישי ואי אפיך בית לן בה עוד כתוב נ) בו שמניחין על קלף הפרשיות קלף אחד וכורכו בו ושמא בשל יד קאמר אם כתבו בד' עורות כדאמרינן לעיל וגרך לדבק עוד כתוב שם אמר אביי כתביהו אגויל שפיר דמי וכן הלכה וזה א"א דבהדיא אמרינן בפ' המוליח יין (שבת דף עט.) תפילין אגויל מי כתבינן עוד כתוב בתקון תפילין שעושה אותם רחבים ב' אצבעות ואי שבדיעהו טפי שפיר דמי ואי פחות לא מיפסיל בהכי ובריש המולח תפילין (עירובין דף לה.): פירקתי טעם דומיא דצין. מ"ר:

קולמוסא בדיק ליה. וכן הלכה וה"נ אמרינן בהעור והרוטב (חולין דף קיט.) כל נקב שהליו עובר עליו אינו נקב. מ"ר:

רצועות שחורות. יש שעושין בתים של תפילין מקלף לבן ולא בעי' שחורות אלא רצועות. מ"ר:

תפילין מרובעות. יש שאין מרבעין אלא במקום מושבן ושמא צריך הבתים מרובעין של ראש כשאר בעתן דבוקות וכן בית של יד וקלת היה נראה דלא בעי בו מרובעות אלא בתופרן ובאלכסונן כמו שמפרש רב פפא. מ"ר:

פוק

א) אולי חסר כאן אחה תיבות וע"ש.